

ՆՆԻՔԻՆ ՏՆՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին հայ գերաստական մշտական խումբը ներկայացրեց առաջին անգամ «Արդիւն աւուր պաշտօն» (Докладное письмо) կամ. 5 արարուածով, հեղ. Սատրիպու, թարգման. Գ. Տէր-Ալեքսանդրեանի և «Այլ ընկող աստղ» վոյ. 1 արարուածով, թարգմ. Վարդուհի Սուքիասեանի: Այս վերջինը մի դատարի և ծիծաղաշարժ գրուածք է և նշանաւոր է նրանով, որ բաւական լաւ թարգմանված է ա. Վ. Սուքիասեանից:

Սատրիպու կամեղայի 1, 2, 4 և 5 գործողութիւնները ներկայացրին և ցաւում ենք, որ այդ գիշեր հասարակութիւն շատ քիչ կար թատրոնի մէջ, որովհետեւ թէ ինքը պիտան շատ գեղեցիկ է և թէ նրա ներկայացումը հայոց բեմի վրա լաւ անցաւ:

Պէտք է նկատել, որ թատրոն գնալու ժամանակ մենք նախապաշարված էինք և կասկածում էինք, որ մեր մշտական խումբը կարողանայ լաւ ներկայացնել այդ գրուածքը, բայց ուրախութեամբ նկատեցինք, որ մեր կասկածները անտեղի էին, որովհետեւ այդ երեկոյ ամբողջ խումբը կարծես հրաշք էր ուզում գործել: Ս. օր. Սատրիպ, Սիրանոյշ, Ն. Գարագաշեան և Վ. Գարագաշեան, պ. պ. Արամեան և Մնակեան, որոնց անձանթ է ուստական կեանքը և մանաւանդ ուստ կաշառակեր աստիճանադնների դասակարգը, որի մէջ երբեմնապէս երևում է մի գիտաւոր աստղ, մի փայլուն և աղնիւ բնաւորութիւն, ինչպէս «Արդիւնաւոր պաշտօն» մէջ Վասիլի Նիկոլայիվիչ ձագոֆն է, յիշեալ օրիորդները և պարոնները շատ լաւ կատարեցին իրանց դերերը: Եթէ մենք դիտաւորութիւն ունենայինք մի երկար քննութիւն գրել, կարող էինք մանրամասնաբար ցոյց տալ պիտան արժանաւորութիւնը, նրա նպատակը և նրա մէջ գործող անձանց անհատական բնաւորութիւնները, նոյնպէս և այն, թէ ինչքան գեղեցիկ կերպով ներկայացնող դերասանները ըմբռնել էին այն բոլորը, ինչ որ Սատրիպի կամեցել էր իր գրուածքով ցոյց տալ հասարակութեանը, բայց այդ չէ մեր նպատակը: Մենք կամենում ենք միայն վկայել, որ ուստական իրական կեանքից վերցրած այդ պիտան շատ նման է հայի կեանքին և մեր գերաստական խումբը նրան շատ լաւ ներկայացրեց:

Առանձին ուշադրութեան արժանի է օր. Ն. Գարագաշեանի և պ. Մանդիկեանի խաղը:

Օր. Ն. Գարագաշեանի մի քանի պիտաների մէջ ենք տեսել և նրա գերաստական ընդունակութիւնների մասին վատ կարծիք ունենք: Նոյնը յայտնում էին և ուրիշները: Մեր կարծիքով օրիորդին մինչև այժմ չէր աջողվում լաւ խաղալ, որովհետեւ նա ստիպված էր լինում մասնակցել այնպիսի գրուածքներին, որոնք մի անբնական կեանք էին ներկայացնում և օրիորդը չէր կարողանում ըմբռնել իր կատարած դերերի բնաւորութիւնը: Յանկալի կը լինէր, որ օր. Ն. Գարագաշեանը այսուհետեւ մասնակցէր կոմեդիաներին:

Պ. Մանդիկեանը իր դերի մէջ այնքան լաւ էր, այնպէս լաւ ըմբռնել էր Ալիմ Ալիմիչ Իւսովի բնաւորութիւնը, նրա իւրաքանչիւր շարժվածքը, բառերի արուստստութիւնը այնքան համապատասխան և հաշված էին, որ մենք բեմի վրա դերասան չէինք նկատում, այլ տեսնում էինք կեանքի մէջ գործող Ալիմ Ալիմիչ Իւսովին: Այդ դերի աւելի լաւ կատարելը, քան թէ պ. Մանդիկեանի խաղը, մենք ոչ մի դերասանից պահանջել չենք կարող:

Վերջապէս պէտք է նկատել, որ ամբողջութիւնը շատ լաւ էր, որ բաւական դժուար է պահանջել Սատրիպու իւրաքանչիւր պիտայի մէջ:

Որքան մենք լաւ ենք գտնում դերասանների խաղը և նրանց բարիքը՝ դերասանները մենք անհեռատես և թատրոնական գործը վարելու համար անընդունակ ենք համարում թատրոնական մասնագործը:

Մենք շատ անգամ ասացինք, որ թատրոնական մասնագործը սխալ ուղղութեան է հետևում, որ նա փաշտում է ժողովրդի ծաշակը, քննադատ է թատրոնական գործին, անդադար տալով պիտաներ ֆրանսիական խոհանոցից, ազդելով հասարակութեան արտաքին զգայարանների վրա:

Մենք շատ անգամ ասացինք, որ պէտք է ներկայացնել կեանքից վերցրած թատրոնական գրուածքներ, հարուածել հասարակութեան թոյլ կողմերը և թատրոնը հասարակական ուսումնարան դարձնել: Մասնագործը հասարակութեան մէջ, թէ խօսակցութիւններով և թէ լրագրիւններով մէջ սկսեց տարածել անհիմն լուրեր, որ «Մեր շալը» յարձակվում է թատրոնական մասնագործի վրա, որովհետեւ լրագրի խմբագիրը ինքը մի թատրոն ունի, որտեղ մասնագործը չուզեցաւ ներկայացումներ տալ:

Պէտք էր ի հարկէ փոքր ինչ առողջ դատողութիւն ունենալ նկատելու համար, որ «Մշակ» քննադատում էր հայոց ներկայացումները, գովում էր նրա լաւ կողմերը և հարուածում էր նրա պակասութիւնները շատ առաջ, քան թէ շինված էր Արծրունու թատրոնը: Բայց իւրաքանչիւր հասարակութեան մէջ կը լինեն շատ միամիտներ, որոնք կը հաւատան այդպիսի անհիմն լուրերին:

Մենք դրա համար չէինք յարձակվում մասնագործի ուղղութեան վրա: Մենք բացարձակ ասում էինք, որ Եփէկուներին սուղաբաժնի ասում էինք, որ Եփէկուներին սուղաբաժնի ասում էինք, որ Եփէկուներին սուղաբաժնի ասում էինք:

Մեր ասածները արդարացաւ: «Արդիւնաւոր պաշտօն» պիտան ներկայացնելու ժամանակ հասարակութիւն շատ քիչ կար թատրոնում:

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին հայ գերաստական մշտական խումբը ներկայացրեց առաջին անգամ «Արդիւն աւուր պաշտօն» (Докладное письмо) կամ. 5 արարուածով, հեղ. Սատրիպու, թարգման. Գ. Տէր-Ալեքսանդրեանի և «Այլ ընկող աստղ» վոյ. 1 արարուածով, թարգմ. Վարդուհի Սուքիասեանի: Այս վերջինը մի դատարի և ծիծաղաշարժ գրուածք է և նշանաւոր է նրանով, որ բաւական լաւ թարգմանված է ա. Վ. Սուքիասեանից:

Սատրիպու կամեղայի 1, 2, 4 և 5 գործողութիւնները ներկայացրին և ցաւում ենք, որ այդ գիշեր հասարակութիւն շատ քիչ կար թատրոնի մէջ, որովհետեւ թէ ինքը պիտան շատ գեղեցիկ է և թէ նրա ներկայացումը հայոց բեմի վրա լաւ անցաւ:

Պէտք է նկատել, որ թատրոն գնալու ժամանակ մենք նախապաշարված էինք և կասկածում էինք, որ մեր մշտական խումբը կարողանայ լաւ ներկայացնել այդ գրուածքը, բայց ուրախութեամբ նկատեցինք, որ մեր կասկածները անտեղի էին, որովհետեւ այդ երեկոյ ամբողջ խումբը կարծես հրաշք էր ուզում գործել: Ս. օր. Սատրիպ, Սիրանոյշ, Ն. Գարագաշեան և Վ. Գարագաշեան, պ. պ. Արամեան և Մնակեան, որոնց անձանթ է ուստական կեանքը և մանաւանդ ուստ կաշառակեր աստիճանադնների դասակարգը, որի մէջ երբեմնապէս երևում է մի գիտաւոր աստղ, մի փայլուն և աղնիւ բնաւորութիւն, ինչպէս «Արդիւնաւոր պաշտօն» մէջ Վասիլի Նիկոլայիվիչ ձագոֆն է, յիշեալ օրիորդները և պարոնները շատ լաւ կատարեցին իրանց դերերը: Եթէ մենք դիտաւորութիւն ունենայինք մի երկար քննութիւն գրել, կարող էինք մանրամասնաբար ցոյց տալ պիտան արժանաւորութիւնը, նրա նպատակը և նրա մէջ գործող անձանց անհատական բնաւորութիւնները, նոյնպէս և այն, թէ ինչքան գեղեցիկ կերպով ներկայացնող դերասանները ըմբռնել էին այն բոլորը, ինչ որ Սատրիպի կամեցել էր իր գրուածքով ցոյց տալ հասարակութեանը, բայց այդ չէ մեր նպատակը: Մենք կամենում ենք միայն վկայել, որ ուստական իրական կեանքից վերցրած այդ պիտան շատ նման է հայի կեանքին և մեր գերաստական խումբը նրան շատ լաւ ներկայացրեց:

Առանձին ուշադրութեան արժանի է օր. Ն. Գարագաշեանի և պ. Մանդիկեանի խաղը:

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին հայ գերաստական մշտական խումբը ներկայացրեց առաջին անգամ «Արդիւն աւուր պաշտօն» (Докладное письмо) կամ. 5 արարուածով, հեղ. Սատրիպու, թարգման. Գ. Տէր-Ալեքսանդրեանի և «Այլ ընկող աստղ» վոյ. 1 արարուածով, թարգմ. Վարդուհի Սուքիասեանի: Այս վերջինը մի դատարի և ծիծաղաշարժ գրուածք է և նշանաւոր է նրանով, որ բաւական լաւ թարգմանված է ա. Վ. Սուքիասեանից:

Սատրիպու կամեղայի 1, 2, 4 և 5 գործողութիւնները ներկայացրին և ցաւում ենք, որ այդ գիշեր հասարակութիւն շատ քիչ կար թատրոնի մէջ, որովհետեւ թէ ինքը պիտան շատ գեղեցիկ է և թէ նրա ներկայացումը հայոց բեմի վրա լաւ անցաւ:

Պէտք է նկատել, որ թատրոն գնալու ժամանակ մենք նախապաշարված էինք և կասկածում էինք, որ մեր մշտական խումբը կարողանայ լաւ ներկայացնել այդ գրուածքը, բայց ուրախութեամբ նկատեցինք, որ մեր կասկածները անտեղի էին, որովհետեւ այդ երեկոյ ամբողջ խումբը կարծես հրաշք էր ուզում գործել: Ս. օր. Սատրիպ, Սիրանոյշ, Ն. Գարագաշեան և Վ. Գարագաշեան, պ. պ. Արամեան և Մնակեան, որոնց անձանթ է ուստական կեանքը և մանաւանդ ուստ կաշառակեր աստիճանադնների դասակարգը, որի մէջ երբեմնապէս երևում է մի գիտաւոր աստղ, մի փայլուն և աղնիւ բնաւորութիւն, ինչպէս «Արդիւնաւոր պաշտօն» մէջ Վասիլի Նիկոլայիվիչ ձագոֆն է, յիշեալ օրիորդները և պարոնները շատ լաւ կատարեցին իրանց դերերը: Եթէ մենք դիտաւորութիւն ունենայինք մի երկար քննութիւն գրել, կարող էինք մանրամասնաբար ցոյց տալ պիտան արժանաւորութիւնը, նրա նպատակը և նրա մէջ գործող անձանց անհատական բնաւորութիւնները, նոյնպէս և այն, թէ ինչքան գեղեցիկ կերպով ներկայացնող դերասանները ըմբռնել էին այն բոլորը, ինչ որ Սատրիպի կամեցել էր իր գրուածքով ցոյց տալ հասարակութեանը, բայց այդ չէ մեր նպատակը: Մենք կամենում ենք միայն վկայել, որ ուստական իրական կեանքից վերցրած այդ պիտան շատ նման է հայի կեանքին և մեր գերաստական խումբը նրան շատ լաւ ներկայացրեց:

Առանձին ուշադրութեան արժանի է օր. Ն. Գարագաշեանի և պ. Մանդիկեանի խաղը:

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

12 դեկտեմբերի

Վերջին ժամանակներս Գանձակից «Մշակ» լրագրում գրականական ասպարէզը մնացել է տիկինն և բ. Ն. Գարագաշեան, որի միջև ինչպէս, տիկին Թ. Մ. հաշիւ է պահանջում տիկին Վ. Միջ Նորա գործունէութեան և նուիրատուութեան ժողովելու մասին, վերջինս իր հաշիւը № 171 տարով ասում է, 135 բուլլ փող է ժողովել, 60 բուլլ հասցրել է հոգաբարձութեան անդամ Ա. Բ. Աւարեանին, իսկ մնացել 75 բուլլ իր մօտ է, և կասկածելով տիկին Վլէչկանցից առաջարկած № 131 ապահովագիրը, ասում է՝ չը գիտեմ ունի է տուել և ունի է տուցել ապահովագիրը: Տիկին Վլէչ. իր պատասխանով № 181 տիկին Միքիլեանցին ժողովարար չը ճանաչելով՝ ասում է, որ ինքը իր պարտքը արդէն հասցրել է հոգաբարձութեանը և տուցել է վերջինից ապահովագիր № 131, և թէ նորա ապահովագիրը թուրքացած չէ. բացի այս մեղադրում է ա. Միքիլեանցին 1-ն, որ նա իրա մօտ պահել է 75 բուլլ և 2-դ, որ նա նուիրատու տիկինների անունները չէ հրատարակել նորանց պատիւը բարձրացնելու նպատակով: Սիրան պատասխանում է տիկին Ն. Մ. № 220 և բուլլովին պաշտպանելով Տ. Մ. աւելորդ է համարում նուիրատուների անունները լինել հաւատացնելով, որ նորանք չեն տուել որ իրենց անունները փայլի լրագրի ներսում, այլ թէ նորանք իրենց բարոյական պարտքն են կատարել: Ես կամենում եմ այդ նամակները մի համառօտ քննութեան ենթարկել:

Մենք տեսնում ենք, որ Գանձակի տիկինների մէջ առանձին ցանկութիւն, աղնիւ միտք է

ՆՆԻՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Որովհետեւ ներկայ տարին չուտով վերջանում է և մենք «Մշակի» միայն մի քանի համարներ ունենք հրատարակելու, այդ պատճառով կրկնում ենք մեր խնդրքը թէ դէպի մեր բաժանորդները և թէ դէպի մեր թղթակիցները: Մեր մէնակ արել է այդ կողմից այնքան, ինչքան գուցէ չեն արած Անդրկովկասի բոլոր արական ուսումնարանները միասին գումարած:

Թող աւելորդ չը համարվի վերջապէս սակ և հետեւեալ: Մինչև այժմ ոչ միայն օրինաւոր կերպով չեն ողջվել մեր ուսումնարաններում աշխարհաբարի և զրաբարի սանձանները, այլ մայր և նի լեզու ի խնդրը տմբողջապէս դեռ ևս անմշակ է մեղանում: Քանի որ մենք չունենք դրա համար մի մասնագիտական օրդան, այդ հարցի մշակելը գոնէ մասամբ պէտք է զբաղեցնէ մեր մամուլին, բայց գլխաւորապէս և լրով մեր ապագայ ընդհանուր ուսուցչական ժողովներին:

Որպէս զի այս յօդուածը շատ չերկարացնեմք մեր մնացած ասելիքները յետաձգում ենք մինչև մեր միւս, մի շարք յօդուածներ: Եւ տեսնելով մենք աւելի կունենանք տեւի մանրամասն խօսել մեզ զբաղեցնող հարցի միւս հարկաւոր կէտերի վրա:

Տիգրան Փրկումանց

մի տեսակ յետադիմութիւն է այս դէպքում: Այս, յետադիմութիւն է:

Իսկ գալով մեր ազգային ուսումնարանների մինչև այժմ աշխարհաբար լեզուի վերաբերութեամբ ցոյց տուած յաւաքադիմութեան, մենք ցաւելով պէտք է խոստովանենք, որ նրանց տարածելիք շատ քիչ չէ, գոնէ անբաւականացող չէ: Խօսքը այստեղ ի հարկէ ն ո լ ե զ ու լ զ ա ս ա տ ու թ է ա ն վրա է: Այս հանգամանքը այնքան աւելի աչքի է ընկնում, որքան մենք խիստ ենք վարկում մեր դպրոցների և գրական նութեան արտադրած արդիւնքները համեմատելիս: Եւ այդ շատ պարզ է: Ո՛ւր յայտնի չէ, որ մինչև վերջին տարիները ոչ միայն մեր միջնակարգ, ինչպէս օր. Ներսիսեան, Լազարեան, Խալիպեան և այլն, այլ մինչև անգամ մեր տարրական ուսումնարաններից աշխարհաբար լեզուի դաստաւութիւնը միանգամայն արտաքսված էր: Բայց միայն այն ժամանակից—և այդ շատ հեռու չէ—երբ Մարմոսի, Ժամադրբի, Աւետարանի և Նարեկի թաղաւորութիւնը վերացաւ մեր տարրական ուսումնարաններից, երբ մի քանի եռան, դոտ մանկավարժներ նրանց համար կենդանի աշխարհաբար լեզուի դասադրքեր յօրինեցին:

Երբ իգական դպրոցների թիւը օրէցօր շատացաւ, —մեր ուսումնարանները մի շատ զգալի քայլով առաջ շարժվեցան: Բայց դժբաղդութիւնն այն է, որ այդ կենսատու ընթերցմի միայն մեր տարրական ուսումնարանները ենթարկվեցան, իսկ միջնակարգները մնացին իրանց վաղեմի անշարժութեան մէջ: Գրաբար լեզուի ուսումը մեր ազգային դպրոցների բարձր դաստաւներում ոչ միայն կարեւոր, այլ ամենանհրաժեշտ է, բայց նրանց դէպի աշխարհաբար ցոյց տուած խորին անտարբերութիւնն ու արհամարանքը միանգամայն դատապարտելի է: Կարողեցէ այս բաղնիս Ներսիսեան դպրոցի կամ մանուկանոց Գեորգեան ճեմարանի բարձր դասատան աշակերտների զբաւառը, խորին շարագրութիւնները և դուր կը գնայէր. բայց աչքի անցնէք նրանց դրած աշխարհաբար մասնաւոր նամակները—և կը տար ստիճէ: Ո՞՞ի սաստիկ խորթութիւնը, բայց իր խոնարհումը, բառերի հոլովումը, մտքերի ամբողջ դաստաւորութիւնը մի կատարեալ բարեկրնական պատկեր են ներկայացնում, աշխարհաբար և զրաբար տարբերի խառնուրդից: Բայց այդ դեռ բաւական չէ. նրանց գործածած աշխարհաբար լեզուն ենթարկված է նախ մեր պար-

բերական հրատարակութիւններին և երկրորդ նրանց միւս դասական աւարկաների ուսուցիչների բուռն ազդեցութեան: Այսինքն, ուրիշ խօսքերով՝ այդ ողորմելի կիսակեղան բարեաւոր միւսն էին հայոց լեզուի դասատուութեան արգասիքը: Եւ ինչի նման իրենք նրանց աշխարհաբար, եթէ նրանք զրկված լինէին մեր պարբ. հրատարակութիւնների ընթերցանութիւնից, կամ եթէ միւս աւարկանները օտար լեզուով աւանդվէին: Եւ Գեորգեան ճեմարանում, գոնէ նրա սաների խօսքերով, մինչև անգամ մի քանի առարկաներ զրաբար լեզուով են աւանդվում...

Ինչ ուզում էք, պարոններ, ասացէք, բայց այդ մի նախադրեք է թէ Ներսիսեան դպրոցի և թէ միւս աւանդ Գեորգեան ճեմարանի համար: Եւ դա էլ պակաս յետադիմութիւն չէ իր տեսակում:

Բայց այս նուրբ նկատողութիւնները անելով, մենք ոչ միայն բնաւ հակված չենք ուրանալու վաթսուամյա Ներս. դպ. մեր հայախօսութեան տուած չափազանց մեծ զարկը, այլ կաւեւացնենք, որ դա մինչև 70-երորդ թուականները

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԵՐՈՒՆԻ

